

باسمه تعالی

دانشگاه اصفهان

دانشکده زبان های خارجی

گروه زبان و ادبیات عربی

سرفصل دروس دکتری

زبان و ادبیات عربی

مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس
دوره دکتری رشته زبان و ادبیات عربی

۱. اهداف برنامه درسی:

کمیته سیاستگزاری گروه عربی سرفصل دروس این رشته را مورد بازنگری قرار داد و بر اساس اهداف تعیین شده به تنظیم دروس و سرفصل آنها همت گمارد.

گرچه بر اساس نیاز سنجی های به عمل آمده در گروه قرار بر این بود که برای هر چه هدفمندتر شدن دکتری رشته زبان و ادبیات عربی ابتدا دو گرایش "صرف و نحو و بلاغت" و "ادبیات معاصر و نقد" در آن ایجاد گردد؛ اما چون سیاست دانشگاه بر آن بود که این رشته در همین وضعیت و با همین نام هم باید مورد بازنگری قرار گیرد؛ بنابراین کمیته سیاستگزاری گروه تمام همت خود را به کار بست تا با تصویب سرفصل های مناسب به این رشته غنا بخشیده، دانش های ادبی و زبانی مناسبی در آن ارائه دهد. به همین منظور ضمن تعدیل دروسهای تاریخی و متون ادبی و ایجاد نسبتی معقول در انتخاب واحدهای آن و حذف برخی دروس، عناوین جدیدی به آن ها اضافه نمود تا هم جانب علوم زبانی در این رشته رعایت گردد و هم دانشجو قدرت خود را در نقد و ارزیابی پژوهش های علمی افزایش دهد. این دروس عبارتست از:

"تحلیل زبانشناختی قرآن کریم"، "سبک شناسی"، "معنا شناسی"، "نقد و ارزیابی پژوهشهای علمی"، "تحقیق در نثر مصنوع".

۲. توانمندی و مهارتهای دانش آموختگان این رشته:

فارغ التحصیلان این رشته علاوه بر این که در زمینه های ادبی و زبانی قدرت تحلیل خود را ارتقا داده، می توانند در موارد زیر مهارت افزایی نمایند:

- نقد متون ادبی قدیم بر اساس علوم بلاغی؛
- نقد متون ادبی جدید بر اساس دیدگاههای نقدی جدید اروپایی؛
- انواع سبکهای ادبی؛
- متون قدیم و تشخیص ابداع و نوآوری در دورههای مختلف؛
- تحلیلهای زبانشناختی؛
- نقد و ارزیابی کتب، مقالات، پایان نامه ها و هر نوع دستاورد علمی پژوهشی.

۳. جدول دروس دکتری رشته زبان و ادبیات عربی

ردیف	عناوین دروس	تعداد واحد
۱.	تحلیل متون ادبی از آغاز تا پایان دوره اموی	۲
۲.	تحلیل متون ادبی عباسی (۱)	۲
۳.	تحلیل متون ادبی عباسی (۲)	۲
۴.	تحلیل متون ادبی دوره مملوکی و عثمانی	۲
۵.	تحلیل ادب اندلسی	۲
۶.	تحلیل متون ادبی معاصر (۱)	۲
۷.	تحلیل متون ادبی معاصر (۲)	۲
۸.	تحقیق در نثر مصنوع	۲
۹.	تحقیق در مباحث صرفی و نحوی	۲
۱۰.	تحقیق در مباحث عالی علم بلاغت	۲
۱۱.	سبک شناسی	۲
۱۲.	معنا شناسی	۲
۱۳.	تحلیل زبانشناختی قرآن کریم	۲
۱۴.	تحلیل زبانشناختی نهج البلاغه	۲
۱۵.	نقد ادبی	۲
۱۶.	نقد و ارزیابی پژوهش های علمی	۲
۱۷.	زبان تخصصی	۲
۱۸.	رساله	۱۸
جمع واحد		۵۲

دانشجو می تواند به پیشنهاد استاد راهنما و تایید کمیته تحصیلات تکمیلی یک تا دو درس از سایر رشته ها و گرایش های مرتبط موجود در دانشگاه اخذ نماید.

تحلیل متون ادبی از آغاز تا پایان دوره اموی
(تحلیل نصوص ادبیه من البدایه الی نهائیه العصر الأموی)
(Analysis of Literature Texts from Jaheli (Pre Islamic age) to end of
Omayyads)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

تحقیق در انواع ادبی و ویژگیهای سبکی متون نظم و نثر این دوره.

رئوس مطالب:

۱. مقایسه موضوعات شعری دورههای جاهلی، اسلامی و اموی؛
۲. مقایسه ویژگیهای سبکی شعر در دورههای یاد شده؛
۳. مقایسه ویژگیهای سبکی نثر در دورههای یاد شده؛
۴. تحلیل زبانی و ادبی:
 - الف) گزیدههایی از شعر این دوره؛
 - ب) قرآن کریم به مثابه یک متن ادبی؛
 - ج) امثال و حکم؛
 - د) نثر خطابی؛
 - هـ) نثر ترسلی؛
 - و) حدیث.

روش ارزشیابی :

پروژه	آزمون نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
+	+	-	-

بازدید: -

منابع اصلی:

- قرآن کریم.

- اصمعی، ع. (۱۹۶۷). اصمعیات. مصر: دار المعارف.

- صفوت، ا.ز. (۱۹۸۵). جمهرة خطب العرب. بیروت: دار الحدائث.

- المبرد، ا. (بی تا). الكامل فی اللغة و الادب. دمشق: دار الفكر.

- المفضل الضبی، م. (۱۹۶۴). المفضلیات. مصر: دار المعارف.

و دواوین شاعران این دوره.

منابع فرعی:

- نهج البلاغه.

- جاحظ، ع. (۱۹۹۸). البیان و التبیین. تحقیق: محمد هارون. قاهره: مکتبه الخانجی.

- قرشی، م. (۱۹۹۹). جمهرة اشعار العرب. تحقیق: محمد علی الهاشمی. دمشق: دار القلم.

تحلیل متون ادبی عباسی (۱)

(دراسة نصوص أدبية من العصر العباسی ۱)

(Analysis of Literature Texts from the Abbasid's period 1)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

تحلیل مضامین، موضوعات و سبک شعری و نثری دوره عباسی از سال ۱۳۲ هجری تا نیمه قرن چهارم هجری و تأثیر جریانات اجتماعی در آنها.

رئوس مطالب:

۱. متون شعری و بررسی:

الف) موضوعات شعر عباسی و تجدید در آن؛

ب) ظهور و بروز جریانات اجتماعی - سیاسی مانند: شعوبیه، زهد، زندقه و تشیع در شعر شاعران این دوره مانند: (مطیع بن ایاس، حماد عجرد، بشار، سلم الخاسر، ابونواس، ابوالعتاهیه و ...)؛

ج) ویژگی های شعر شاعران مذهب بغدادی (مانند: بشار بن برد، ابونواس، ابن الرومی و...) و مذهب شامی (مانند: ابوتمام، بحتری، دیک الجن و ...)

د) تصویر شعری در شعر شاعران این دوره؛

۲. متون نثری و بررسی ویژگی های نثر این دوره از نویسندگانی چون ابن مقفع، جاحظ، ابن سلام و ابن قتیبه.

روش ارزشیابی:

پروژه	آزمون نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
+	+	-	-

بازدید: -

منابع اصلی:

- الدقاق، ع. (۲۰۰۴). أعلام النثر الفنى فى العصر العباسى. سوریه: دار القلم العربى.
- الشكعة، م. (۱۹۷۵). الشعر و الشعراء فى العصر العباسى. بیروت: دار العلم للملايين.
- الفيل، ت. (۱۹۸۴م). القيم الفنية المستحدثة فى الشعر العباسى. كويت: مطبوعات. و دواوين و كتب شاعران و نثرپردازان این دوره.

منابع فرعى:

- بهجت، م. (۱۹۸۲). التيار الاسلامى فى شعر العباسى الاول. عراق: وزارة الاوقاف و الشؤون الدينية.
- ضيف، ش. (بى تا). الفن و مذاهبه فى الشعر العربى. قاهرة: دار المعارف.
- عطوان، ح. (بى تا). الزندقة و الشعبوية فى العصر العباسى. بیروت: دار الجيل.

تحلیل متون ادبی عباسی (۲)

(دراسة نصوص أدبية من العصر العباسی ۲)

(Analysis of Literature Texts from the Abbasid's period 2)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

تحقیق در مضامین، موضوعات و سبک شعری و نثری دوره عباسی از نیمه قرن چهارم تا سقوط بغداد ۶۵۶ هجری و تأثیر جریانات اجتماعی در آنها.

رئوس مطالب:

۱. متون شعری و بررسی:
الف) تأثیر تجزیه خلافت در آن؛
ب) موضوعات شعری جدید مانند: وصف طبیعت در دیوان صنوبری و غزل مذکر؛
ج) ظهور و بروز شعر اجتماعی - وجدانی مانند: دیوان لزومیات ابوالعلاء معری؛
د) ویژگی های شعر شاعران این دوره مانند: متنی، معری، ابن طباطبا العلوی، قاضی ابوالقاسم التنوخی؛ ابوفراس حمدانی، السری الرفاء، ابواسحاق صابی و...
۲. متون نثری و بررسی ویژگی های:
الف) نثر شفاهی مانند: (خطبه ها، وصایا، مناظرات، پندها و...) از کاتبانی چون صاحب بن عباد و...
ب) نثر کتبی روایی و غیر روایی مانند: (قصص، مقامات، وصف ها، نامه ها، دیوانیه ها، اخوانیات و...) از نویسندگانی چون ابن العمید، ابو بکر خوارزمی، بدیع الزمان همدانی و...

ج) كتاب های تاريخی جغرافیایی ادبی مانند: مروج الذهب مسعودی، اغانی ابوالفرج اصفهانی، المثل السائر ابن اثیر و...

روش ارزشیابی :

پروژه	آزمون نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
+	+	-	-

بازدید: -

منابع اصلی:

- الدقاق، ع. (۲۰۰۴). أعلام النثر الفني في العصر العباسي. سورية: دار القلم العربي.
- الشكعة، م. (۱۹۷۵). الشعر و الشعراء في العصر العباسي. بيروت: دار العلم للملايين.
- عبد الرحيم صالح، م. (۱۹۹۴). فنون النثر في الأدب العباسي. عمان: منشورات وزارة الثقافة.
- دواوين و كتب شاعران و نثرپردازان اين دوره.

منابع فرعی:

- ضيف، ش. (بی تا). الفن و مذاهبه في الشعر العربي. قاهرة: دار المعارف.
- ضيف، ش. (بی تا). الفن و مذاهبه في النثر العربي. مصر: دار المعارف.
- فروخ، عمر. (۱۹۶۸). تاريخ الأدب العربي في الأعصر العباسية. بيروت: دار العلم للملايين.

تحلیل متون ادبی دوره مملوکی و عثمانی

(دراسة النصوص الأدبية في العصر المملوکی والعثماني)

(Analysis of Literature Texts from the Mamlooki and Othmani Texts)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

تحقیق در انواع ادبی و ویژگیهای سبکی متون نظم و نثر این دوره.

رئوس مطالب:

۱. بررسی متون شعری:

- الف) علل قوت و ضعف شعر در این دوره و رویدادهای اجتماعی و سیاسی مؤثر در آن
 مانند: پایان یافتن دولت ایوبی، دولت ممالیک و جنگهای صلیبی؛
 ب) مضامین شعر قدیم و احوال سرایندگان آن مانند: شریف الدین انصاری، تلغفری، شاب
 الظریف، ابن نباته، نقی الدین سروجی، شهاب خفاجی، ابن منجک، ابن نحاس و...
 ج) مضامین شعر عرفان و تصوف و احوال سرایندگان آن مانند: ابن عربی، عقیف الدین
 تلمسانی، بوصیری و ...
 د) بدیعه سرایی نبوی و بدیعه سرایان مانند: صفی الدین حلی، عز الدین موصلی، ابن حجة
 حموی و...

۲. بررسی متون نثری:

- الف) علل قوت و ضعف نثر این دوره؛
 ب) انواع نثر مانند: نثر دیوانی، نثر اخوانی، مناظره، مقابله، قصص، نثر دائرة المعارفها از
 نویسندگانی مانند: ابن حجة حموی، ابن منظور، نویری، ابن فضل الله عمری، ابن تغری بردی،
 قلقشندی، ابشیهی، ابن عربشاه، مقریزی و ...

روش ارزشیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
-	-	+	+

بازدید: -

منابع اصلی:

- سلام، م.ز. (۱۹۷۱). الادب فی العصر المملوکی. مصر: دار المعارف.
- مبارک، ز. (بی تا). المدائح النبویة فی الادب العربی. قاهره: دار الكتاب العربی.
- موسی باشا، ع. (۱۹۸۹). تاریخ الادب العربی العصر المملوکی. دمشق: دار الفکر. و دواوین شاعران و نثر پردازان این دوره.

منابع فرعی:

- حاجی خلیفه، م. (۱۲۷۴). کشف الظنون عن اسامی الکتب و الفنون. بی جا. دار الطباعة.
- حمزه، ع. (۱۹۶۸). الحركة الفکرية فی مصر فی العصرین الایوبی و المملوکی الاول. مصر: دار الفکر العربی.

تحلیل ادب اندلسی
 (تحلیل الأدب الأندلسی)

(Analysis of Andalusian Literature)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

تحقیق در متون نظم و نثر اندلس با تکیه بر ویژگی های جغرافیایی و مقایسه آن با ادبیات مشرق.

رئوس مطالب:

۱. موضوعات شعری در اندلس و مقایسه آن با موضوعات شعری مشرق؛
۲. تأثیر محیط در ظهور زنان شاعر در اندلس (مانند: ولاده بنت المستکفی،)؛
۳. تأثیر متقابل ادبیات اندلس و مغرب عربی و ادبیات مشرق عربی؛
- الف) تأثیر یتیمه الدهر در ادب اندلس؛
- ب) تأثیر موشحات در ادب عربی؛
- ج) تأثیر ازجال و موشحات در شعرای تروبادور؛
- د) تأثیر پذیری اروپا از ادب اندلس؛
- هـ) تأثیر حی بن یقظان و طوق الحمامة در ادب شرق؛
- و) تأثیر التوابع و الزوابع در رسالة الغفران؛
۴. همآوردی شعری بین شاعران اندلس و شاعران مشرق عربی درمدح، غزل، وصف، فخر و ...
۵. همآوردی شعری بین شاعران اندلس در وصف، رثاء، مدح و ...
۶. تأثیر طبیعت در موسیقی شعر اندلس (مانند: ظهور موشحات، زجل، موالیا و...)
۷. انواع ادبی در نثر اندلس:
- الف) داستان نویسی، مانند: طوق الحمامه؛

ب) رسائل، مانند: رساله التوابع و الزوابع، رساله حى بن يقطان؛
ج) مقامات، مانند: مقامات لسان الدين بن الخطيب و ...

روش ارزشیابی :

پروژه	آزمون نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
+	+	-	-

بازدید : -

منابع اصلی :

- البيوسى، م.ر. (١٩٨٠). الأدب الاندلسى بين التأثير و التأثير. سعودية: ادارة الثقافة و النشر بالجامعة.
 - سلوم البخارى، ي.ط. (٢٠٠٨). المعارضات فى الشعر الأندلسى. بيروت: دار الكتب العلمية.
 - الغريب، ع.م. (٢٠٠٣). فن القص فى النثر الاندلسى. القاهرة: مكتبة الآداب.
- و دواوين و آثار شعرا و نثر پردازان اين دوره.

منابع فرعى:

- الركابى، ج. (١٩٦٠). فى الادب الاندلسى. مصر: دار المعارف.
- الشكعة، م. (١٩٧٤). الادب الاندلسى موضوعاته و فنونه. بيروت: دار العلم للملايين.
- ضيف، ش. (بى تا). تاريخ الادب العربى "الاندلس". بيروت: دار المعارف.

تحلیل متون ادبی معاصر (۱)
 (تحلیل النصوص الأدبية في العصر المعاصر - ۱)
 (Analysis of Contemporary Literature)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس: مهارت افزایی در تحلیل، نقد، پژوهش و تدریس در زمینه شعر معاصر عربی.

رئوس مطالب:

نقد و تحلیل و پژوهش در متون شعری شامل:

الف) نمونههایی از شعر نئوکلاسیک عرب (مانند: آثار محمد مهدی جواهری، شوقی، حافظ ابراهیم، رصافی، بارودی و ...);

ب) نمونههایی از شعر شاعران رمانتیک و مهجر (مانند: عباس عقاد، جبران خلیل جبران، میخائیل نعیمه، ایلینا ابوماضی، احمد ابوشادی، فوزی معلوف و ...);

ج) نمونههایی از شعر شاعران بنیانگذار شعر نوی عربی (مانند: البیاتی، السیاب، نازک الملائکه، محمود درویش، نزار قبانی، عمر ابوریشه، و ...);

د) نمونههایی از شعر شاعران دارای گرایش های ویژه (مانند: سعید عقل، ادونیس، محمد ماغوط و ...);

ه) شعر پایداری (مانند: ابراهیم طوقان ، فدوی طوقان ، محمود درویش ، سمیح القاسم ، معین بسیسو ، عز الدین المناصرة و ...);

روش ارزشیابی :

پروژه	آزمون نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
+	+	-	-

بازدید: -

منابع اصلی:

- الحاوی، ا. (۱۹۸۶م). فی النقد و الادب. ج ۴ بیروت: دار الكتاب اللبنانی.
- خليل جحا، م. (۱۹۹۹م). الشعر العربی الحديث من احمد شوقی إلى محمود درویش. بیروت: دار العوده.
- و آثار و مجموعه های شاعران این دوره.

منابع فرعی:

- اسماعیل، ع. (۱۹۷۵). الشعر العربی قضایاه و ظواهره الفنية. بیروت: دار العوده.
- نخبة من المتخصصین. (۱۹۹۶م). مختارات من الشعر العربی الحديث فی الخلیج و الجزيرة العربیة. راجعه: عدنان بلبل جابر. کویت: مؤسسه جائزة عبد السعود الباطین للإبداع الشعری.

تحلیل متون ادبی معاصر (۲)
 (تحلیل النصوص الأدبية في العصر المعاصر - ۲)
 (Analysis of Contemporary Literature)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : - حل تمرین : -
نوع درس : تخصصی	پیشنیاز : -

هدف درس:

مهارت افزایشی در تحلیل، نقد، پژوهش و تدریس در زمینه نثر معاصر عربی.

رئوس مطالب:

نقد و تحلیل و پژوهش در متون نثر شامل:

الف) آثار پیشگامان نثر این دوره (مانند: جمال الدین اسدآبادی، محمد عبده، عبد الرحمن کواکبی، قاسم امین، مصطفی لطفی منفلوطی، امین الريحانی، طه حسین، میخائیل نعیمه، عباس محمود عقاد و ...):

ب) نمونههایی از ادبیات داستانی (رمان، داستان کوتاه و داستانک) مربوط به نثر پردازانی (مانند: نجیب محفوظ، عبد الرحمن منیف، زکریا تامر و ...) و نمایشنامه نویسانی مانند توفیق الحکیم.

روش ارزشیابی :

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
-	-	+	+

بازدید: -

منايع اصلى:

- الحاوى، ا. (١٩٨٦م). فى النقد و الادب. ج ٥. بيروت: دار الكتاب اللبئانى.
- سليمان، م. (١٩٨٤م). القصص العربى الصمىم (مختارات من القصص الاخبارى و البطولى و الدينى). بيروت: دار الكتاب اللبئانى.
- و آثار و مجموعه هاى نشر پردازان اين دوره.

منايع فرعى:

- جواد طاهر، ع. (١٩٦٥م). فى القصص العراقى المعاصر (نقد و مختارات). صيدا: المكتبة العصرية.

تحقیق در نثر مصنوع

(دراسة النصوص المتصنعة)

(Research on Decorated Prose)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

بررسی و تحلیل نثر فنی با تکیه بر ویژگی های آن این نوع ادبی و شرایط و علل ظهور آن و مقایسه بین آنها.

رئوس مطالب:

۱. شرایط و علل ظهور این نوع ادبی؛
۲. انواع نثر فنی:
الف) رسائل مانند: رسائل جاحظ، ابن عمید، صاحب بن عباد، خوارزمی، صابی، ابوحیان توحیدی و...
ب) مقامات مانند: مقامات ابن درید، بدیع الزمان همدانی، و حریری و...
ج) اخوانیات مانند اخوانیات ابن عمید، ابوالفرج بیغاء،
د) قصص مانند التوابع و الزوابع از ابن شهید، رسالة الغفران معری، قصص احمد بن یوسف مصری و...
۳. مقایسه بین نمونه های فوق.

روش ارزشیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
-	-	+	+

بازدید : -

منابع اصلی:

- حریری، ق. (۱۳۹۹). مقامات حریری. شرح: شریشی. بیروت: دار الکتب العلمیه.
- خوارزمی، م. (۱۳۱۲). رسائل خوارزمی. مصر: مطبعة العثمانیة.
- مبارک، ز. (بی تا). النثر الفنی فی القرن الرابع. قاهره: دار الکتب العربی للطباعة و النشر.
- همدانی، ب. (۱۹۵۷). مقامات بدیع الزمان همدانی. تقدیم: محمد عبده. بیروت: دار الشرق

منابع فرعی:

- الدقاق، ع. (۲۰۰۴). أعلام النثر الفنی فی العصر العباسی. سوریه: دار القلم العربی.
- عبد الرحیم صالح، م. (۱۹۹۴). فنون النثر فی الأدب العباسی. عمان: منشورات وزارة الثقافة.

تحقیق در مباحث صرفی و نحوی
 (البحث فی الموضوعات الصرفیة والنحویة)
 (Research on Morpho - Syntax)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

تحقیق و بررسی مطالب بحث انگیز دستور زبان عربی با توجه به دستور تاریخی.

رئوس مطالب:

۱. نقد و بازنگری در تعریف برخی اصطلاحات صرفی و نحوی؛
۲. انواع تقسیم بندی مفردات در زبان عربی با بررسی مهم ترین نمونهها؛
۳. مباحث شبه جمله و تعلق؛
۴. مباحث جمله؛
۵. مشکلات اعراب شواهدی از متون فصیح (قرآن، حدیث، نظم و نثر)؛
۶. مسائل اختلافی مکاتب نحوی؛
۷. بازنگری در مباحث صرفی فعل (مانند: اعلال، ادغام، ابدال، تخفیف همزه و...)
۸. بازنگری در مباحث صرفی فعل (مانند: نسبت، تأنیث، تثنیه، جمع و...)

روش ارزشیابی :

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
-	-	+	+

بازديد : -

منابع اصلى:

- ابن الانبارى، ع. (١٣٨٠ق). الانصاف فى مسائل الخلاف. بى جا.
- استرآبادى، ر. (١٢٧٥ق). شرح الرضى على الكافية. بى جا.
- سيويه، هـ (١٩٦٦). الكتاب. بيروت: دار العلم.
- نظام الاعرج، ح. (١٤١٢ق). شرح النظام. بى جا.

منابع فرعى:

- ابن هشام، ع. (١٩٦٩). معنى اللبيب. بيروت: دار الفكر.
- السامرائى. ف.ص. (٢٠١١). معانى النحو. بيروت: دار الفكر.
- الصبان، م. (١٤١٢ق). حاشية الصبان على شرح الاشمونى على الفيه ابن مالك. . قم: زاهدى.

تحقیق در مباحث عالی علم بلاغت

(دراسة المباحث البلاغیة المعمقة)

(Research on Advanced Rhetorical issues)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

بررسی و تحقیق در مباحث عالی علم بلاغت کلاسیک و نقد آنها در مقایسه با مکاتب بلاغت جدید و معرفی نقاط ضعف هر مبحث و بررسی راههای رفع آنها.

رئوس مطالب:

۱. زیبایی شناسی و مکاتب آن در حوزه های روانشناسی و زبانشناسی؛
۲. مروری بر نظریات بلاغی یونانیان و هندیان و ایرانیان قدیم؛
۳. نحوه شکل گیری دانش بلاغت در جهان اسلام و بررسی نقش قرآن در این مورد
۴. بررسی مراحل تطور علم بلاغت از آغاز تا کنون و نحوه اثر گذاری شخصیت های عمده بلاغی (ابن معتر، جاحظ، جرجانی، سکاکی، رشید الدین وطواط، قزوینی، تفتازانی...)
۵. تأثیر متقابل عربی زبانان و ایرانیان در شکل گیری علم بلاغت؛
۶. بررسی چالش ها در نحوه تقسیم بندی ابواب: معانی، بیان، و بدیع در مقایسه با طبقه بندی های غربیان؛
۷. بررسی تطبیقی موضوعات بحث انگیز بلاغی از روی متون معتبر نظیر: مجاز عقلی، کنایه، استعاره، قصر و...

۸. جهانی های علم بلاغت و تفاوت های فرهنگ های مختلف در رویکردهای بلاغی؛

۹. بررسی تفاوت های ساختاری فارسی و عربی در حوزه های سه گانه بلاغی؛

۱۰. بررسی تفاوت های جامعه شناختی - روانشناختی عربی زبانان و ایرانیان در مقوله زیبایی و آثار این تفاوت در ادبیات هر دو قوم؛

۱۱. مقایسه ارزش بلاغی صنایع ادبی در هر سه حوزه؛

۱۲. بررسی مشکلات بی نظمی صنایع بدیعی و چاره جویی برای سامان دهی آنها.

روش ارزشیابی :

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
-	-	+	+

بازدید: -

منابع اصلی:

- تفتازانی، س. (بی تا). کتاب المطول. تهران: مکتبه العلمیه الاسلامیه.
- جرجانی، ع. (۱۹۹۱). اسرار البلاغه. بیروت: دار الجیل.
- خطیب قزوینی. م. (۱۹۴۹). الايضاح فی علم البلاغه. بیروت: دار الکتب اللبنانیة.

منابع فرعی:

- چاوشی، ح. (۱۳۸۱). بلاغت از دیدگاه روانشناسی. قم: خوشرو.
- غرکان، رحمن. (۲۰۰۸). نظریة البیان العربی. دمشق: دار الرائی.
- اللواتی، إحسان. (۲۰۰۲). علوم البلاغه عند العرب والفرس. مسقط: مکتبه الضامری.

سبک شناسی

(الأسلوبية)

(Stylistics)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : - حل تمرین : -
نوع درس : تخصصی	پیشنیاز : -

هدف درس:

بررسی و نقد مکاتب علم سبک شناسی و بکارگیری دستاوردهای آنها در تعیین انواع سبک در متون عربی.

رئوس مطالب:

۱. بررسی و نقد تعاریف مختلف از سبک و گونه شناسی (تایپولوژی) سبک ها؛
۲. مکاتب مختلف سبک شناسی (یاکسن، هالیدی، گیرو)؛
۳. تفاوت زبان و گفتار و تعیین حوزه سبک شناسی در بخش گفتار؛
۴. وجوه اصلی تمایز بین سبک شناسی نو و بلاغت سنتی (تقابل دیدگاه تفکیکی با دیدگاه تجمیعی، و درک تمامیت متن؛
۵. نقش آمار در تحلیل سبک شناختی متن؛
۶. سبک شناسی در زمانی و هم زمانی و بی زمانی؛
۷. تقسیم بندی انواع نثر (مرسل، مصنوع) در ادب عربی؛
۸. بررسی سبک شناختی نمونه هایی از متون مقدس (قرآن، حدیث نبوی، نهج البلاغه ، ادعیه و...)
۹. بررسی نمونه هایی از گونه های مختلف سبک علمی در عربی (در علوم تجربی، عقلی، علوم انسانی)؛
۱۰. بررسی نمونه هایی از گونه های مختلف سبک در نثر ادبی (قصیده الشعر، داستان کوتاه، رمان، نثر تخیلی، نمایشنامه، رسائل، خطب، مقامات، امثال و....)؛

۱۱. بررسی نمونه هایی از گونه های مختلف سبک در شعر عربی (شعر کلاسیک و شعر نو).

روش ارزشیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
-	-	+	+

بازدید: -

منابع اصلی:

- خلیل، ا.م. (۱۹۹۷). الأسلوبیة ونظرية النص. عمان: دار فارس.
- مصلوح، س. (۲۰۰۳) فی البلاغة العربیة والأسلوبیات اللسانیة آفاق جدیدة. الكويت: مجلس النشر العلمی
- مصلوح، س. (۱۹۸۴). الأسلوب؛ دراسة لغویة إحصائیة. ط ۲. القاهرة: دار الفكر العربی

منابع فرعی:

- بهار م. ت. (ملک الشعرا) (۱۳۷۳). سبک شناسی. تهران: امیرکبیر.
- عبد المطلب، م. (۱۹۹۴). البلاغة والأسلوبیة. بیروت: الشركة المصریة العالمیة للنشر.
- عیاشی، م. (۱۹۹۰). مقالات فی الأسلوبیة. اتحاد الكتاب العرب.

معنا شناسی
 (علم الدلالة)
 (Semantics)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : - حل تمرین : -
نوع درس : تخصصی	پیشنیاز : -

هدف درس:

بررسی نظریه ها و مکاتب معناشناختی و وجوه اشتراک و اختلاف آن ها با علم دلالت عربی و تحلیل ارتباط معنا با سایر لایه های زبان.

رئوس مطالب:

۱. نقد تعاریف و بازشناسی موضوعات و اهداف علم معناشناسی؛
۲. رابطه معناشناسی با نشانه شناسی، منطق، فلسفه، روانشناسی، علوم ارتباطات؛
۳. پیدایش زبان ، ارتباط بین لفظ و معنا؛
۴. ارتباط معنا با لایه های دیگر زبان (لایه های صوتی، صرفی، نحوی، معجمی)؛
۵. پیدایش علم دلالت نزد مسلمانان (نحویان و اصولیان)؛
۶. پیدایش و سیر تحول معناشناسی در غرب؛
۷. معنا شناسی و نشانه شناسی در غرب معاصر (دوسوسور، بلومفیلد)؛
۸. نظریه معنا در مکتب زایشی و گشتاری؛
۹. نظریه معنا در مکتب معناشناسی زایشی؛

۱۰. واحد معنایی (متن، جمله، واژه، تکواژ):

۱۱. انواع معنا (اساسی، مرکزی، عرضی، ثانوی، مجازی، مشترک، متضاد):

۱۲. ترادف و مواضع موافقان و مخالفان در اسلام و غرب:

۱۳. نظریه های معناشناسی نو (رفتارگرایی، نظریه بافت، نظریه حوزه های معنایی، نظریه تحلیلی):

۱۴. تغییر معنا (انتقال معنا، انحطاط معنا، تکامل معنا، مبالغه):

۱۵. مشکلات دلالت در ترجمه.

روش ارزشیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
-	-	+	+

بازدید: -

منابع اصلی:

- عکاشه، م. (۲۰۰۵). التحليل اللغوي في ضوء علم الدلالة. القاهرة: دار النشر للجامعات.
- مختار، ا. (۱۳۸۵). معناشناسی. ترجمه به فارسی سید حسین سیدی. مشهد: دانشگاه فردوسی.

- مثنور، ع. (۲۰۰۱). علم الدلالة. دمشق: اتحاد الكتاب العرب.

منابع فرعی:

- دبیرمقدم، م. (۱۳۸۷). زبانشناسی نظری. تهران: سازمان سمت.
- غرکان، ر. (۲۰۰۸). علم المعنى. دمشق: دار الرائی.

تحلیل زبانشناختی قرآن کریم
(تحلیل القرآن الکریم من منظور اللسانیات)
(Linguistic Analysis of the Quran)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

بررسی تحلیلی متن قرآن کریم با رویکرد زبانشناختی.

رئوس مطالب:

۱. بفلوت اساسی قرآن با سایر کتب آسمانی؛
۲. بفلوت اساسی قرآن با سایر متون ادبی؛
۳. ارتباط لفظ و معنا در بررسی زبانشناختی متن قرآن؛
۴. قرآن کریم؛ کلام یا کتاب؟
۵. تحلیل تمامیت متن قرآن یا سوره های قرآن با دو رویکرد تطبیقی و مقابله ای؛
۶. تفسیر و تأویل متن قرآن؛ رویکردهای گذشته و حال؛
۷. تحلیل آواشناختی - واجشناختی آیات قرآن؛
۸. تحلیل صرفی : تکواژ شناختی - واژه شناختی - معجمی قرآن؛
۹. تحلیل نحوی نظام جمله در آیات مکی و مدنی قرآن (بر اساس الگوهای مختلف: ساختارگرایی، صورتگرایی، کارکردگرایی و...)

۱۰. تحلیل معناشناختی قرآن با تکیه بر مکاتب مختلف معنی‌شناسی (زایشی، کمینه‌گرایی، بهینگی، مکتب ایزوتسو و)؛

۱۱. ترجمه‌پذیری یا ترجمه‌ناپذیری قرآن با توجه به دستاوردهای جدید دانش زبانشناسی.

روش ارزشیابی:

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
-	-	+	+

بازدید: -

منابع اصلی:

- الجواری، ع. ا. (۱۹۷۴) نحو القرآن. بغداد: مطبعة المجمع العلمي العراقي.
- الصغیر، م. ح. ع. (بی تا). الصوت اللغوی فی القرآن. بیروت: دار المؤرخ العربی.

منابع فرعی:

- ایزوتسو، ت. (۱۳۸۱). خدا و انسان در قرآن. مترجم: احمد آرام. تهران: سهامی انتشار.
- سعیدی روشن، م. ب. (۱۳۸۹). تحلیل زبان قرآن و روش‌شناسی فهم آن. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

تحلیل زبانشناختی نهج البلاغه
(تحلیل نهج البلاغه من منظور اللسانیات)
(Linguistic Analysis of the Nahj Al Balaghah)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

بررسی تحلیلی متن نهج البلاغه با رویکرد زبانشناختی.

رئوس مطالب:

۱. مبانی اختصاصی فهم و بررسی متون دینی؛
۲. رویکرد هرمنوتیک به متون دینی و آراء موافقان و مخالفان در این زمینه
۳. ارتباط لفظ و معنا در بررسی زبانشناختی متن نهج البلاغه؛
۴. بررسی سبک شناختی نهج البلاغه در مقایسه با سایر متون کهن عربی؛
۵. بررسی اختلافات سبک شناختی خطبه ها، نامه ها و کلمات قصار نهج البلاغه با تکیه بر اختلافات زبانشناختی زبان مکتوب و زبان منطوق؛
۶. نحوه استناد به ویژگی های سبک شناختی نهج البلاغه برای اثبات مواردی که انتساب آنها به امام علی (ع) مورد تردید یا انکار قرار گرفته است؛
۷. تحلیل آواشناختی - واجشناختی نهج البلاغه؛
۸. تحلیل صرفی : تکواژ شناختی - واژه شناختی - معجمی نهج البلاغه؛
۹. تحلیل نحوی نظام جمله در نهج البلاغه (بر اساس الگوهای مختلف: ساختارگرایی، صورتگرایی، کارکردگرایی و...)
۱۰. بررسی جذاب ترین وجوه بلاغی نهج البلاغه؛
۱۱. بررسی نمونه های شاذ و غریب در نظام نحوی نهج البلاغه؛
۱۲. تحلیل معناشناختی نهج البلاغه با تکیه بر مکاتب مختلف معنی شناسی (زایشی، کمینه گرایی، بهینگی، مکتب ایزوتسو و ...):

۱۳. بررسی تطبیقی ترجمه های نهج البلاغه با رویکرد زبانشناختی؛

روش ارزشیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
-	-	+	+

بازدید: -

منابع اصلی:

- ابن ابی الحدید، عبد الحمید. شرح نهج البلاغه، دار إحياء الكتب العربية.
- بحرانی، ابن میثم. شرح نهج البلاغه.
- خاقانی، محمد (۱۳۷۶). جلوه های بلاغت در نهج البلاغه. تهران: بنیاد نهج البلاغه.
- پاک نیا. نگاهی به ترجمه های فارسی نهج البلاغه.

منابع فرعی:

- شهیدی، ج. (۱۳۸۶). ترجمه نهج البلاغه. تهران: سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی.
- فیض الاسلام. ترجمه نهج البلاغه.
- روبینز، ر. (۱۳۸۵). تاریخ مختصر زبانشناسی، تهران: نشر ماد.

نقد ادبی
(النقد الأدبی)

(Literary Criticism)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

افزایش توانایی دانشجویان در زمینه گفتمان ادبی انتقادی، و پژوهش های مرتبط با آن.

رئوس مطالب :

تحلیل نمونه هایی از شعر و نثر عربی بر اساس شیوه های نقد ادبی زیر:

۱. شیوه نقد اجتماعی؛

۲. شیوه نقد تاریخی؛

۳. شیوه نقد روانشناختی،

۴. شیوه نقد صورتگرا؛

۵. شیوه نقد ساختارگرا

۶. شیوه نقد هنجار شکن؛

۷. شیوه نقد خواننده محور

روش ارزشیابی :

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
-	-	+	+

بازدید : -

منابع اصلی :

- بركات، وائل، والسيد، غسان وهارون، نجاح: اتجاهات نقدية حديثة ومعاصرة، منشورات جامعة دمشق، ٢٠٠٤م.

- سمير سعيد، حجازى: مناهج النقد الأدبى المعاصر بين النظرية والتطبيق، ط ١، دارالآفاق العربية، القاهرة، ٢٠٠٧م.

- عزيز ماضى، شكرى: فى نظرية الأدب، ط ١، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، بيروت، ٢٠٠٥م.

منابع فرعى:

- سلدن، رمان: النظرية الأدبية المعاصرة، ترجمه جابر عصفور، دارقبا للطباعة والنشر، القاهرة، ١٩٩٨م.

- عشرى زايد، على: استدعاء الشخصيات التراثية فى الشعر العربى المعاصر، دارغريب للطباعة والنشر والتوزيع، ٢٠٠٦م.

محمد صنعتى: تحليل هاى روانشناسى در هنر و ادبيات، نشر مركز، چ ١ ١٣٨٠ تهران.

نقد و ارزیابی پژوهش های علمی

(نقد البحوث العلمیة و تقویمها)

(Critical evaluation of Scientific Researches)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

مهارت افزایی در نقد و ارزیابی گزارش های علمی، مقالات، طرح های پژوهشی، پایان نامه ها و کتب در حوزه زبان و ادبیات عربی به روش های علمی و دانشگاهی.

رئوس مطالب:

۱. پیشینه نقد آثار علمی در اسلام و ایران؛
۲. ضرورت و فوائد نقد؛
۳. لحن و ادب نقد؛
۴. ویژگی ناقد (تخصص، روحیه علمی، تبحر در اصول نقد و...);
۵. انواع اثر (تصنیف، تألیف، تصحیح، شرح، گزیده، ترجمه و...);
۶. شیوه های نقد:
 - الف) نقد و ارزیابی صوری (اندام و اجزای اثر، عنوانها و نامها، ترتیب بخشها، ورود به بحث، نظام ارجاع و استناد، نتیجه و خاتمه، جداول و فهارس، صفحه آرایی، چاپ، نکات ویرایشی، نکات املائی و انشایی و...);
 - ب) نقد و ارزیابی محتوایی (تناسب عنوان با محتوا، هدف و اهمیت، فرضیهها، سؤالات و راه حلها، جامعه آماریو حجم نمونه، روش تحقیق، منابع مورد استفاده و چگونگی استفاده از آنها، درک و تحلیل نویسنده از دادهها، پیوستگی و ترتیب منطقی مطالب، سبک نگارش و...);
۷. بررسی برگها (فرمهای) ارزیابی کتب، پایاننامهها، طرحهای پژوهشی و مقالات مورد استفاده در مجامع علمی؛
۸. بررسی نمونههای نقد آثار علمی.

روش ارزشیابی:

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
-	-	+	+

بازدید: -

منابع اصلی:

- ادیب سلطانی، م. (۱۳۷۴). راهنمایی آماده ساختن کتاب. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- مؤسسه خانه کتاب. (۱۳۸۶). کتاب نقد و نقد کتاب. (مجموعه مقالات). تهران: مؤسسه خانه کتاب.
- ملس، ث.ع. (۱۹۸۹). منهج البحوث العلمية. بیروت: الشركة العالمية للكتاب.

منابع فرعی:

- آنام، ب. (۱۳۵۷). کتاب نقد. (مجموعه مقالات). تهران: انتشارات علم.
- الفضلی، ع. (۱۹۹۰). اصول البحث. قم: دار الكتاب الاسلامی.

زبان تخصصی
(اللغة الاختصاصية)
(Professional language)

تعداد واحد نظری : ۲	تعداد واحد عملی : -
نوع درس : تخصصی	حل تمرین : -
	پیشنیاز : -

هدف درس:

بررسی متون تخصصی زبان و ادبیات عربی به زبان انگلیسی.

رئوس مطالب:

۱. بررسی گزیده‌هایی از متون زبان و ادبیات عربی مربوط به دوره‌های گوناگون از ظهور اسلام تا عصر حاضر؛
الف) متون زبانی؛
ب) متون ادبی؛
۲. اصطلاح شناسی در حوزه‌های یادشده؛
۳. بررسی تطبیقی متون انگلیسی با ترجمه عربی آنها؛

روش ارزشیابی:

پروژه	آزمون نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
+	+	-	-

منابع اصلی:

- Allen, R. (2000). *An Introduction to Arabic Literature*. Cambridge: Cambridge University.
- Haywood, T.A. (1971). *Modern Arabic Literature*. London
- Versteegh, k. (1997). *Landmarks in Linguistic Thought, the Arabic Linguistic Tradition*. London & Newyork: Routledge

منابع فرعی:

- Al- musawi, M.J. (2006). *Arabic Poetry*. Newyork: Routledge.
- Jibran, k. (1993). *Le prophet*. Casterman.
- Nicholson, R.A. (1969). *Literary History of the Arabs*. Cambridge: Cambridge University press.